

אומנות הלב

סיפור

שם התלמידה: תהלה רומי

שם מורה מלווה: המורה מרים אמונה שפץ והמורה רעות לרר

שם ביה"ס: אולפנת רעיה בית א-ל

תאריך הגשה: כ"ז אדר ה'תשפ"ג

אור שחר ראשון מפציע על בתי העיר העתיקה ומסנוור את שמואל הנער הקטן. הוא מצל על עינו והולך בשביל המרוצף אבנים. הן מספרות לו את סיפורה של העיר בקול דממה. הולך הוא לבית זקנו, חכם אברהם, המתגורר בדירה צנועה במרחק כמה רחובות מביתו. החכם, כך שחם עליו הבריות, זריז הוא, חרוץ העושה מלאכתו נאמנה, מלמד הוא את בני ביתו רזי עבודתו, חרש חרש. עניו ושפל הוא, לא מחזיק לעצמו מאומה מלבד לחם לאכול, בגד ללבוש וכלי אומנותו.

שמואל נוקש על הדלת דפיקות מהוסות, אחוז התרגשות. זכות נפלה בחלקו ללמוד מחוכמת זקנו. הדלת מגולפת עיטורים ופיתוחי חותם עדינים נעה על ציריה ופותחת צוהר לליבו של חכם אברהם. האור שחודר מחלונות הבית, מאיר באור יקרות את כלי העבודה המסודרים היטב. הסב, זריז ובקי במלאכתו כהרגלו, אולם אש חדשה בוערת בקרבו תמיד לעשות עבודת יומו, מוכן ומזומן ללמד את שמואל הקטן סודות מלאכתו.

הזקן, בידו האחת אווז את האזמל ובידו השנייה מייצב את האבן. מסביר הוא באורך רוח את מלאכתו לעלם החמודות שאוזניו צמאות לשמוע עוד מוסר ולקח מפי חכמים.

"בני, ראשית עליך להיזהר לבל תיכשל במלאכתך, עליך להיות מרוכז היטב לבל תיפגע מן הברזל הכבד שהינך מחזיק בו. אחוז בזהירות ובכובד ראש, אך שמח שמחה גדולה שהינך עוסק בעבודה- הרי מעטים אנו שזכינו לעסק שלם כמלאכה הזו. בשעת עבודתך נגן לך ניגון שיעורר אותך להתבונן היטב במעשיך, המשמח ומעורר הלב לעבודה. שווה בליבך תמיד שהינני עומד לידך ומזהירך ממכשלה שתצא תחת ידך. רק חזק ואמץ בני, עוד תדע בבוא היום לאחוז היטב."

שמואל נושק לידיו של סבו ויוצא לעבר הרחוב שעתה שוקק חיים והומה אדם. ימי שלהי הקיץ ארוכים וחמים, מצחו של שמואל נוטף זיעה הן מהחמה והן מהעבודה. בדרכו פוגש כמה מרעיו. כוספה נפשו לספר להם מה למד זה עתה- ומנגד קול פנימי סודד לו שישנן מילים שמוטב שיוצפנו בליבו.

שמואל, ממשיך ללכת יום יום לביתו של חכם אברהם וללמוד מחוכמתו. בעת שהוא מנסה לסתת את האבן הקשה, הוא מתבונן בשתיקה עמוקה כיצד יוציא תחת ידיו יצירת פאר עשויה להפליא. אך רעיונותיו לחוד וידי לחוד. הברזל פוגע בו פעם אחר פעם, ידי הרכות מתחספסות ונשחקות מעבודה. לעומת הקושי הגופני מלא הוא שמחה. ליבו נפתח ומתמלא מאוצרות מלאים פניני חן ונועם מאמרות סביו, אוצרות משפחתו מדורי דורות. לא קלה היא המלאכה, מדי יום גונבה לו מחשבה שמא אין הוא ראוי לעבוד וכן שעבודתו אינה נאה דיה. מלחמתו הארוכה עם מחשבותיו התישה את כוחות הנער.

עת אחת, נרפה ליבו מהעבודה הקשה ומהאחיזה הממושכת בכלי, בריכוז, מול האבן הגולמית. מבקש הוא ביראת כבוד ממורו שיואיל ללמדו בעת שדעתו תהיה מיושבת עליו. אז מנער אותו החכם בבגדו "שמואל! דע לך" קולו של הישיש רועד, "בעת שחולשה פושטת על גופך ומרדימה את חושיך, דע שזאת מפני שעבודתך נראית לך כטרחה וכמשא כבד שעליך להיפטר ממנו, ברם עליך להמריא ממגבלותיך, אל לך לתור אחר עיניך הרואות את החומר לבדו, עליך לראות בעיני רוחך את יצירת האומנות הפלאית אשר תתחבב עד מאוד בעיניך ובעיני הבריות. ישנם מהעיתים שהחולשה נובעת משחיקת האזמל, עליך להשחז אתו תמיד לבל יפגע כוח התמדתך בחדותך ודייקנותך. כל עת במלחמתך ובעבודתך חשובה לאין ערוך, ושהעיתים יצורפו בחשבון הזמן תצורף לה עבודה שמטמונים וכסף לא יושוו לה. לך לשלום בני, יהי ברכה במעשה ידיך."

עת בוא החורף, מתרבות המחלות בעיר מפאת הצפיפות. שמואל התעורר בבוקרו של יום סוער וגופו קודח מחום, היום הוא לא יצעד לסבו, הן חולה הוא ועלול מצבו להידרדר. עוברים יום וימים, ומסביר הוא לעצמו שעלול להחמיר חוליו. עבר שבוע ימים, חוליו כמעט שעבר אך קולו הפנימי לא מרפה, ואינו מניח לו ללכת לבקר את סביו. עד שעוברים להם שבועיים תמימים, חכם אברהם בא לבקר את נכדו האהוב השוכב עדיין על מיטתו "בני תמהתי בליבי מדוע אינך ממשיך לבוא לבקרני, ללמוד עוד, הן זכות לי ללמוד עימך!" החכם מניח ידו על מצחו של הנער ומביט בו ברחמים. "דע לך שהמלאכה הנעשית יחדיו טובה פי כמה וכמה מאשר אם אעשה אותה לבדי, אמנם מעריך אני עד מאד את מלאכתי ובטוחני שהאומן הממונה עלי שמח בה כפי שהינה. אך העוסקים במלאכה יחד, כך למדוני, מוצאים חן בעיני האומן הגדול. האומן, בעצמו, סובר שהאומנות היוצאת תחת ידך

זקוקה לעזרת ידידך בכדי שתהא זכה וברה. דע בני, העוזר לרעו בעבודה זוכה לשכר כפול ומכופל מהיוצר, אפילו- כך אמרו ידידי, עולה חינו בעיני היוצר. עוד אוסיף ואספר לך: אינך חייב לאזור מותניך ולבוא לעזור לזקן בעבודתו, אולם בטוח אני שהינך רוצה בכך בכל מאודך ואם הינך רוצה סימן שבתוכך יש גרעין אמונה בכך שאתה יכול. נפשך חושקת את המלאכה, אם רק תואיל בטובך למלא חפצה... אם חס וחלילה פרצו לחדרי ליבך זרים הרוצים להסיחך מדעתך בין אם בגופך ממש או רק במוחך, הבן, כי יש אלו באו במקום הלא נכון עצור אותם לפני שיכבשו את מגדל ליבך וימשלו בך מתוכך. עבודתך מוכרחה להיות רצופה, מתמידה וקבועה, כן יהיה רצונך שכל אויביך יאבדון. כמים שבכוחם שוטפים אש - אויבים מבית ומחוץ המפריעים לעבודתך, דאג שמים חיים יזרמו תמיד בנהרות נפשך". הסב שוהה עוד שעה ארוכה ליד נכדו ומרפאו במילותיו המנחמות. עיניו של שמואל מביטות בו ומהנהנות לקצב דיבור הסב.

משיורד השמש, הזקן יוצא מפתח החדר תוך שהוא מברך את שמואל ברפואה שלמה. לפני שחוזר לביתו אומר כרופא וותיק: המזור למחלת הנער הוא בכי, דמעות ותחנונים, לב נשבר ונדכה ואז תבוא ארוכה למחלתו.

הנער הפוסע לאיטו במשעולי העיר, איננו קטן כשם שהיה אז, רק בליבו פנימה מרגיש הוא כילד קטן. בעל ענווה הנער. שמואל מתעכב ליד המאפייה ועיניו תרות אחר תופינים שאימו ביקשה ממנו לקנות לה שלשום לכבוד אורחים. הוא אינו מוצא מבוקשו בקלות מפאת השעה המוקדמת ומחליט כי ישוב למאפייה בדרכו חזור. דקות מעטות אך יקרות ירדו לטמיון. השמש הנצה ממזרח, מפציעה אל עבר בתי העיר הרדומים. או אז ממשיך בדרכו ומשהגיע עמד על מפתן ביתו של זקנו וראהו דרך החלון שקוע במלאכתו. נכנס הוא אל הבית וחיש הצטרף לסבו ללא אומר. הוא חש נזוף ממילא, לא היה צריך להתעכב שם בשוק אך מנגד אם היה בא לאחר לימודיו, ייתכן שהיה שוכח מבקשת אימו. הבנה ניצתה במוחו, אין זה מקרה שלא הצליח לקנות מאומה...

סביו כאילו שמע את מחשבותיו המתחרטות והוכיחו בלשון רכה "לא מקרה הוא שהחמה נמצאת מחוצה לבית ובפנים אין רואים אותה בבירור כשמתעסקים בחציבת האבנים- בענייני העולם והזמן חובה על החמה להוות גבול ומשמרת ליום החולף. ברם שהינך מתחיל לעבוד שווה בנפשך כאלו הרגע הוא כל עולמך, אין לך כאן אלא שעה זו בלבד. צייר לך מרחבי נפש ללא קווי מתאר ומסגרות, הרחב את נפש האומן שבך. צריך אתה להבין שבעומק הדברים אור השמש בוקע מתוך הבית ולא להיפך, בייחוד שהנך עוסק במלאכה."

שמואל הפנים את דברי סביו בשתיקה. אחר כמה דקות שטח לפני החכם את הרהוריו שעלו לו בעת שהתחיל במלאכתו ומציפים הם את כל חלל ליבו.

"שומע אנוכי את נפשך התחרטה. רעיונותיך אלו חשובים הם לאין ערוך, אבל בני! עליך לזכור שלכל רעיון זמן ועת. רצוני לומר שעל רעיונותיך עליך לשמור מכל משמר לבל יחדרו למוחך בעת שהינך מתרכז בעבודתך.

גם כשתעלה על דעתך מחשבה שהינך מדויק היטב עבודתך עדיין לא תגיע לתכלית השלמות. עליך לשמור פיך ומחשבותיך לבל ידברו בשעת העבודה, תפקידך לטהר רעיונותיך שתעלה מלאכתך ישר ליוצרך."

שמואל מבקש לשאול עוד שאלה ואומר במבוכה "מורי, אינני נמצא במקום בו הינך מתאר. ליבי כוסף לעבודות אחרות המספקות את בעליהם וטומנות בחובן שכר גבוה יותר"

"אכן, דברי טעם אמרת. עליך להיות קשור בקשר חזק, מחובר לאידאות ולרעיונות הרמוזים בעבודה הנעלה. העבודה קשה היא ומפרכת אך אם תהיה מחובר לרעיון הנשגב, לשלמות המוחלטת, לחסרון שעליך להשלים וליופי האומנות. תרגיש אותם בכל ליבך. אז הוא יפעם בחוזקה כדפיקת האזמל על האבן, גם לב האבן מתרכך אט אט. פעל כאלו זוהי פעולתך המקורית הנפשית מימי קדם, דמה בנפשך שכל יצירה שאתה יוצר זוהי יצירה שאתה מעצמך העלת על דעתך לעשותה. תעבוד מעומק ליבך. מכאן, הנני אומר לך, לבבך לא ישחק ויסחף שוב, אלא יפעם וידפוק קצב החציבה. וכן לא ייעף כוחך מהעבודה. מלאכה שאדם חפץ בה בכל מאודו, אין לו מנוחה ממנה לעולמי עד.

עליך לדעת, תנועותיך החיצוניות משנות פועלות על היצירה. הבע בקולך הצלול את רעיונותיך על קישוט מלאכתך, עמוד זקוף קומה מרוכז באיבריך כולם, דיין במלאכתך וברור תנועותיך וחריטותיך. הפח חיים במלאכתך, תן לה יופי, הדר כבוד ועוז. רקוד משמחה כאשר מודה אתה שצלחה עבודתך והוקר תודה על כך שזהו עיסוקך לעולמים."

"אם חכם ליבך בני ישמח ליבי גם אני, לי בידי אין לחדש לך עוד דבר מלבד מה שאתה יכול לחדש מעצמך לדורות הבאים אחריך על המלאכה. ברורה לי הידיעה שהינך מוכן, אך דע למידת המלאכה לראשונה אינה נותנת לך עילה לפסוק מלימודיך וחידושיך. התמחה בה כל חיך, חדש והתחדש. הבער את אש האהבה תמיד בקרבך בעבודה התמימה, אש נמוכה אך בווערת תמיד.

שמואל חש מהפך המתחולל בנפשו. זכות עצומה נפלה בחלקו, זכות אבות. כה רוצה הוא להתחבר למסורת העבודה העוברת במשפחתם הענפה מדורי דורות. כוסף הוא שליבו יהווה לו מקור לדלות ממנו מים חיים למרות האבן הנוקשה המונחת לו בחזהו. לב אבן. גם לבבות מוכרחים לסתת. לרככם טיפה אחר טיפה, להבעיר בם אש. תמיד.

"מצוות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: 'ועבדתם את ה' אלקיכם', מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, שנאמר: 'ולעבדו בכל לבבכם', אמרו חכמים, אי זו היא עבודה שבלב? זו תפילה".
(רמב"ם הלכות תפילה, א, א)